

MEMORIA

VIRI AMPLISSIMI

MARTINI HIERONYMI
SCHRÖTTERINGK

IURIS UTRISQUE DOCTORIS
MAGNIFICI NUPER CONSULIS CIVITATIS
HAMBURGENSIS

CIVIBUS EX PUBLICA AUCTORITATE
COMMENDAT

JOANNES GEORGIUS CHRISTIANUS LEHMANN,

ANNO CONSULIS EMORTUALI GYMNASII ACADEMICI

RECTOR.

HAMBURGI 1857.

Typis IOANNIS AUGUSTI MEISSNERI, AMPLISSIMI SENATUS, GYMNASII ET IOANNI TYPGRAPHI.

Quam verum sit illud Antonii oratoris, qui apud Ciceronem, „Historiam, ait, esse testem temporum, lucem veritatis, viam memoriae, arguunt tum alia, tum consensus omnium, qui in cognitione rerum publice gestarum et maxime memorabilium operam collocarunt.“ Ne dicam, quantum voluptatis habeat talium rerum scientia, quam quidem ex suo quisque sensu facile judicat; quanta vero utilitas ex earum studio percipi possit, quis est, qui non videat sentiatque? Exponit enim historia res et facta nobilissimarum gentium hominumque, lustrat seculorum mores, aperit faciem temporum ac locorum; docet ingeniorum, literarum, artium incrementa quomodo aut adjuta aut repressa sint, et quae sunt hujus generis alia.

Tanta fructuum ubertate abundat universa populorum historia. Sed juvat etiam intueri singulorum hominum vitas, illustrium imprimis virorum, et quid domi egerint, quid foris, quales fuerint in suos, in alienos, quo corporis animique cultu usi sint, videre.

Nostra maxime omnium interest, expositas legere vitas eorum virorum, qui plures per annos publicis negotiis nostrae civitatis tum interfuerunt tum praefuerunt, luctuoso praesertim tempore illo, quo civium libertas oppressa jacuit.

Talium virorum e numero fuit nuper **MARTINUS HIERONYMUS SCHRÖTTERINGK**, Consul, cujus immaturam mortem civitas luget. Hujus autem luctus quum publica auctoritas me excitaverit interpretem, officiose, ut par erat, aggressus sum opus, quo et memoriam Viri Consularis auferem et lugentibus fortasse aliquod doloris levamentum afferrem, licet fata magis deploranda quam facta illustranda viderentur.

Natus est Vir Consularis Hamburgi, anno superioris seculi sexagesimo octavo, Calendis Martiis. Patrem habuit Martinum Wolderum, Juris Licentiatum ac Senatorem hujus urbis, matrem Annam

Christianam Sophiam, e gente Strödtia. Quum paterna stirps ejus nulli facile cedat prisca claritate, non alienum erit, illam a principio repetere et breviter exponere.

Primus auctor generis fuisse traditur Jürgen Schrötteringk, Holsatus, qui mercaturam ut disceret, ante tria fere secula nostram in urbem migravit, ibique operam praestitit Simoni Hartiges, primario illius temporis negotiatori. Huic industriam fidemque suam sic approbavit, ut posito tirocinio mox non modo in affinitatem sed etiam in mercaturae societatem adscisceretur. Nam collocavit ei patronus unicam quam habebat filiam, Margaretham, quae postquam sexies pepererat, anno MDLXXXV mortua est. Obiit quoque patronus et socer, cujus heres ex asse factus nec mediocriter fortunis auctus est. Duxit deinde in matrimonium Consulis Diterici de Holten filiam, Annam, ex qua novem liberi ei nati sunt. Beatum tanta prole patrem sui etiam cives ornarunt tum aliis honoribus tum dignitate Quindecimvirali.

De numerosa autem prole dicere nil attinet. Sufficit unum excipere filium, qui erat natus minimus, Henricum Schrötteringk, Juris Licentiatum,

hujus urbis Protonotarium, a quo, utpote ab avo, recta descendit Noster. Henricus enim, maritus Catharinae, Henningi Matthiessen, Juris Licentiatum ac Senatoris filiae, suscepit e conjuge filium, cujus praenomen erat Jürgen. Contigit huic, ut Martini Hieronymi Scheele Doctoris Consulisque gener ac proavus Nostri inclaresceret. Filius vero ejus, Martinus Wolder J. U. Doctor, ducta uxore Gertrude Catharina Magdalena Rantzau, generavit filium ipsi cognominem, eundem, cujus ab initio mentionem fecimus, genitorem Consularis nostri e filia viri clarissimi Strodt, Notarii in Judicio Camerae Imperialis.

Hactenus de prisca gente illius: age! persequamur jam annos pueritiae ejus atque adolescentiae.

Noster orbatus fratre in lucem vix edito superfuit unus parentum filius, quo nihil habebant carius suaviusque. Succrevit summa enutritus cura et sollicitudine parentum, qui, anxii de vita pueruli, nimiam facile diligentiam in eo fovendo ac tutando adhibuerunt. Sic certe solent plerique parentes, quos effusus suorum amor, rapit ultra sapientiae fines. Difficillima enim res est, justum tenere modum caritatis, et rectam inire rationem regendae

liberorum puëritiae. Quum enim puerum natura gignat, ut in celebritate hominum cujuscunque ordinis versetur, quibuscum vivat, quibus aliquando inserviat, forti animo et strenuo labore; puellam contra natura velit, procul a conspectu et frequentia vulgi, domesticis vacare rebus: apparet, puero non delitescendum esse in umbra, sed mature prodeundum in lucem et arenam, ut corpus induret et animum; puellam vero domi potius attinendam, et tranquilliori vivendi rationi assuefaciendam.

Hanc naturae legem solliciti parentes Nostri neglexisse videntur. Nam ne scholarum publicarum strepitus filium obtunderet, ne discipulorum quorundam consortio eum corrumperet, intra parietes eum ut plurimum tenebant. Privatim imbuebatur rudimentis studiorum humanitatis ceterarumque disciplinarum; sanctissimis item religionis praeceptis atque institutis informabatur ad pietatem in Deum et ad omne genus virtutum. Septemdecim vero annos natus, quum a summe reverendo sacrorum antistite D. Zornikel, quem egomet ipse avum veneror dilectissimum, sub paschale tempus anni 1785 solenni ritu in communionem Christianorum receptus esset, frequentare coepit Gymnasium nostrum aca-

demicum, quod viris singulari ingenii atque doctrinae laude insignibus tunc florebat. In eo tres exegit annos summoque cum studio et assidua diligentia usus est Professorum praelectionibus, Nöltingi ad discendam logicam, Büschii ad geometriam, Ebelingi ad historiam universalem, Giseckeï ad physicam experimentalem et phytologiam.

Jam illo tempore intellectum est, praeter historiam universalem, ea philosophiae parte, quae de jure et doctrina morum disserit, utiliore esse nec dicam magis necessariam ad Jurisprudentiam in Academia felici cum successu tractandam, juris a Romanis exculti historiam breviter narratam. Quae quum in Gymnasio publice non traderetur, de historia et institutionibus juris Romani una cum aliis Gymnasii alumni, Doctoris Gabcke lectionibus privatissimis, quas vocant, est usus, easque ut firmiter teneret, duce praeceptore solus repetivit.

Ex horum virorum disciplina profectus atque scientia satis accurata imbutus, sub Paschale tempus anni 1788 in academiam Göttingae florentem se contulit. Praeter multas alias praelectiones in pandectis tractandis, in historia Imperii Germanici colenda, in jure principum privato cognoscendo, virorum

hisce studiis excellentissimorum opera et diligentia usus est, G. A. Spangenbergi et Böhmeri; item Wrisbergi ad medicinam forensem, Gattereri ad diplomaticam, heraldicam nec non numismaticam, Geyeri privatim docentis ad repetendos pandectas.

Peracto triennio academico summos adeptus est honores juridicos, Utriusque Juris Doctor creatus, a Böhmero, Doctore et Facultatis juridicae tum Decano, post dissertationem „*De debitore obaerati Hamburgi valide contrahente*“ scriptam et strenue defensam.

Post publica profectuum examina, quae subeunda erant, acceptis academiae honoribus ornatus, peragrarare instituit celeberrimas Germaniae urbes, comitante sodali Hartung, utriusque juris Doctore. Contenderunt ambo primum Lipsiam et Dresdam; inde profecti sunt Pragam; petierunt denique Viam, magnificam urbem Caesaream. Ubi postquam unum consumpserant mensem, socius itineris de morte patris certior factus Hamburgum redire properavit. Noster igitur solus Viam relictus, quindecim dies amplius ibi transegit: tum persecutus iter, perlustravit Lintziam, Salisburgum, Monachium, Lindavium, unde recta perrexit in Helvetiam. Hinc rediturus in patriam, flexo itinere per

Stuttgartiam, Manhemium, Francofurtum et Cassellas, vicesimo quarto die m. Septembris pervenit Hamburgum.

Vixdum reversus ad suos, paratum atque idoneum se professus est, qui aliorum causas in foro agendas susciperet. Et multi reperiebantur, qui eum consulerent. At medio negotiorum cursu gravis plaga rebus ejus injecta est anno hujus seculi tertio, quo dilectissimum patrem septuaginta quinque annorum amisit, corporis imbecillitate jam diu laborantem.

Mox Noster anno 1806 electus est, qui in judicio inferiore sententiam diceret. Hoc munere singulari cum assiduitate, fide et animi integritate functus est, quarum virtutum hunc tulit fructum, ut postero jam anno die 9 Septembris Senator crearetur.

Eodem anno 1806 in matrimonium duxit Amaliam Klefeker, filiam majorem scribae cameralis, jam ante nuptias propinqua cognatione ipsi conjunctam, nimirum per aviam, quae patri Senatoris germana soror, et medicinae Doctori ac Subphysico Cropp nupta fuerat. Quamquam sponsa non plurimum quam sedecim annorum erat, prudentia tamen ejus et corporis animique cultus aetatem longe superabant. Ex hac uxore novem progenuit liberos, duos filios et

summo moerore nos etiam nunc afficit, infandumque dolorem renovat.

In communi enim omnium rerum perturbatione, quae primum in ipsa Francogallorum republica exorta erat, deinde pestilentiae instar per omnes Europae terras diffusa grassabatur, Napoleon, quum magnam continentis terrae partem in suam potestatem jam redegisset, dominandi cupidine captus, usque ad Albim flumen imperii sui fines propagare molitus est. Postquam igitur borealem Germaniae partem, totamque Hannoveram occupaverat, Eduardus Mortier, Mareschallus, jussu imperatoris undevicesimo die m. Novembris sexti anni hujus seculi cum omnibus, quas habuit, copiis urbem nostram invasit. Qua de causa quum in civium domibus collocandi essent milites hostium, ad hanc rem efficiendam a Senatu delecti sunt viri, inter quos Noster, quamvis gravibus Senatoris muneribus jam occupatus, idemque summi judicii assessor negotiis obrutus acerrima tamen industria excelluit, summamque curam adhibuit, ut gravissima ferrei temporis onera levaret et labores civium minueret.

D. decimo m. Decembris 1810 Hamburgi promulgatum est Senatus Francogallici consultum, vel

potius decretum Napoleontis, quo urbes foederatae, quas Hanseaticas nuncupant, imperio Francogallico adjungerentur. Itaque Senatu Hamburgensi d. 13. m. Febr. 1811 dissoluto, novam induci placuit civitatis formam, cui instituendae praefuit summus belli dux, Princeps de Eckmühl; item Comes Chaban et Faure, uterque a consiliis status, et Petit de Beauverger, secretarius generalis. Quamquam autem Senatores suis se muneribus abdicaverant, nondum tamen Francogalli capessiverunt novos magistratus; usque ad calendas Julii Senatorum aliis summum judicium, aliis administratio urbis est commissa. Hinc factum est, ut Noster una cum collega seniore Widow praeturam urbis obtineret. Neque enim ante diem 20. Augusti nova rei publicae constitutio perfecta erat. Noster quum praetor fuisset, cui etiam imposita fuerat cura disciplinae publicae, difficillima tum temporis officii pars, judex deinde electus est in eo foro, cui nomen erat tribunal primae instantiae. Iniit hoc munus die 20. Augusti, postquam judicium imperiale supremum (Cour d'appel) institutum erat. Ceterum judex noster die 14. Octobris 1812 per virum nobilissimum Amandum Abendroth, tunc urbis magistrum (Maire), utpote qui in civium

comitiis ad magistratus creandos urbis regionibus praeesset, certior est factus, ipsum electum esse, qui primi scrinii sectioni sextae praeficeretur, et suscipiendo in munere una cum collegis jurejurando obstrictus ab eodem magistro.

Ergo Noster multos suscepit magistratus a Francogallis ipsi delatos; et merito admiramur robur animi et constantiam, qua muneribus functus est gravissimis.◊

Mox meliorum quidem temporum aliquantulum spei ostendebatur; sed piget me ejus recordari cogitantem, quam frustrata sit omnium expectationem, quamque multo majora mala consecuta sint. Quum enim Napoleon in Russia et exercitum suum et omnem belli apparatus perdidisset, Russorumque copiae victrices duce Tetténborno urbes et terras percurrerent et Hamburgo adpropinquarent, dux ille Russorum minitatus est, se urbem direpturum esse, nisi antiqua civitatis constitutio instaurata esset, priusquam urbem ingrederetur. Nova igitur Francogallorum instituta, remotis auctoribus, celeriter abrogata sunt omnia, odiosoque servitutis jugo exuto urbi refulsit aliqua libertatis species. Restitutum vidimus venerabilem Senatum, rena-

scentem veteris Hamburgi florem. Quum veteres institutiones publicae renovandae viderentur, ex Concluso Senatus d. 29. Martii 1813 annuentibus civibus Nostro quoque iterum tradita est praetura urbana, itemque collegae natu majori Widow. Neque vero diu exoptata quiete et laetitia nobis frui licebat. Haec enim dum Hamburgi gerebantur, exercitus novos jam contraxerat Napoleon, ut ignominiam, qua superiore anno adfectus fuerat, fortiter ulcisceretur. Saxoniae fines transgressus, Principem de Eckmühl cum copiis in terras Hannoveranas iterum ablegavit, ut hanc Germaniae partem, quae Russorum ope defecerat, summa vi oppugnaret eaque potiretur. Hic quum ad sinistram Albis oram pervenisset, et insulam, cui nomen est Wilhelmsburg, operibus idoneam occupavisset, d. nono m. Maji emittendis globis tormentariis obsidionis nostrae initium fecit. Jam prima nocte sopor complexus erat fessos civium artus, quum nescii, quid esset novi, horribili tormentorum fragore excitati sunt. In summa omnium consternatione Noster, suorum saluti anxie consulens, matutina posteriori diei hora matrem senem et uxorem liberosque Altonam deduxit ad cognatum ipsi amicissimum Gählerum, Consulem et Daniae

Regi a Consiliis publicis. Ipse vero praetor urbanus, ut muneris partes rite obiret, ut Senatus consessui adesset, ut re et consilio mala imminetia leniret, omnibusque quantulumcunque solatii afferret, Hamburgum in media rerum discrimina revertit. Sub vespertinam cujusque diei horam, finitis negotiis, Altonam repetiit, ubi in dilectissimae familiae sinu a turbis et laboribus peracti diei requiesceret.

Talem vitam belli terroribus infestatam per viginti dies quum egisset, intercedentibus Danis, ut, quae inevitabilia essent, leniora redderentur, accidit, ut Francogalli expugnatis munimentis exterioribus, urbem nostram cum omnibus copiis iterum intrarent. Jam vero quis enumeret ingentes calamitates, quas attulit hostium tyrannis inaudita? Contra omne jus belli pacisque cum summa violentia et crudelitate dominationem exercuerunt; nulla ratione vel aetatis vel ordinis habita, insolenter tractarunt Hamburgenses; summo etiam contemptu sacrorum sanctissima loca et templa impie profanarunt stabulis equorum instituendis, quamvis multa superessent aedificia vacua, quibus uti liceret. Quotidie fere edicta emisere ii, qui imperio

praeerant, impudentibus postulatis insignia. Ut alia taceam, imperatum est civitati ut penderet quadraginta octo milliones francorum, quae argenti summa senis portionibus solvenda esset; et ne hac quidem pecunia contenti, ingenti illi atque enormi tributo nefandum adjunxerunt aerarii mercatorum communis spolium, cujus auctor erat Comes a Chaban. Quid, quaeso, opponere potuerunt cives cumulatis his injuriis omnibus, nisi patientiam?

„Aequam memento rebus in arduis servare mentem“, sola haec fere sententia erat solatio miseris; haec norma agendi omnibus.

In multis, quos Francogallorum vexationes maxime laeserunt, Noster praecipue numerandus est. Is enim, quamquam bonis tunc etiam cum matre communibus utebatur, duplicem solvere tributi summam coactus est, quum reclamanti nihil responderetur, priusquam de sex pensionibus prima soluta esset. Quod quamquam d. duodecimo m. Junii factum erat, tamen ne postea quidem, cum jus ejus agnitum esset, id quod justo plus solverat, ei in solutum est imputatum. ☪

Quum Russi eorumque socii, Francogallorum adversarii, Hamburgum sibi ereptum vehementer

indignantibus, urbi adpropinquare dicerentur, Franco-galli omni modo eam muniverunt, ut ab incursione foederatorum defenderent. Hoc discrimen metuens uxor Nostri, quum praegravida esset, d. 14. m. Julii 1813 cum filiabus duabus Itzehoeam profugit, ubi paucis diebus post filium in lucem edidit. Noster autem Hamburgi cum matre octogenaria remansit. Nam quum dimisso Senatu cuncto sine publico munere esset, et alteram pensionem nondum solvisset, syngrapham de securitate viae obtinere non potuit. Nihilo minus nonnunquam contigit ei uxorem Itzehoeae visere; postremum vero iter ei minus successit, propterea quod Pinnebergae a praefecto Levetzowio transitu prohibitus est. Verum hoc ipsum ei prospere cecidit: proximo enim die Hamburgi portae, adventantibus foederatorum copiis, clausae sunt, neque apertae usque ad m. Aprilem futuri anni. Tam diuturna fuit urbis obsessio, neque quisquam est, qui non recordetur adhuc, quot quantaque fuerint illius temporis calamitates. Sed vulnera vix sanata commemorando facere nolo, ut recrudescant.

Quamquam omnibus Hamburgensibus communis erat haec sors, Nostro tamen acerbior obtigit quam ulli. Namque suorum amantissimus, conjux

et pater tenerioris animi, longo ex tempore separatus ab uxore et parvulis liberis, nesciens, quid agerent, ob clausas portas non modo nuntium nullum ab iis accepit, sed rumor etiam incessit, ipsam Itzehoeam illo tempore a copiis foederatorum occupatam esse, quae illic hibernare dicebantur.

Finis tandem omnibus his calamitatibus impositus est, et optima spes meliorum temporum affulgere coepit. Napoleon enim summo se imperio, quo tam male abusus erat, et suo et eorum, qui genus ab ipso traherent, nomine abdicavit. Quod quum Hamburgi initio m. Maji incredibili gaudio renunciatum esset, Princeps de Eckmühl urbem nostram Ludovico XVIII successori vindicare et defendere constituit. Ludovicus autem Francogalliae Rex factus imperavit, ut praefectus Francogallicus ex urbe decederet, atque exercitus Dux copias secum in patriam reduceret. Quod quum vicesimo sexto die fecissent, denuo instituti sunt magistratus priores, suumque jus recepit civium conventus. Noster autem, qui hac rerum mutatione iterum praeturam urbis obtinuit, priusquam magistratum iniret, Itzehoeam profectus est ad uxorem et liberos, quos d. sexto m. Junii Hamburgum reduxit.

Sub diem festum **Divi Petri** anni proxime sequentis de praetura, quam per tres annos administraverat, decessit et rursus summi tribunalis assessor factus est. Quo munere per sexennium functus, anno 1821 praefecturam agri **Ritzebütteliani** suscepit. Neque in hoc munere secundiorem nactus est fortunam; rursus enim malum malo continuatum est. Uxor et liberi gravissimis morbis crebro afficiebantur; ipse etiam ex debilitate sui corporis multum traxit incommodi. Eoque magis mirandum videtur, quâ tam acriter tamque strenue tantum officii onus ferre potuerit. Egomet ipse a. 1823, quum balnea Cuxhaviae celebritate hominum tunc florentia viserem, testis et spectator eram multi laboris et acerrimi studii, quod in illis balneis cautius instruendis et ornandis posuit, quum quidem intellexisset, quam salutare essent aegrotis aquae marinae, quantumque commodi in Cuxhavienses redundare posset ex usu earum frequente. Quotidie igitur invisit balnearium, ut omnibus rebus, quae agerentur, interesset et ministraret, si quid opus esset; saepe etiam eos, qui balneis utebantur, suas in aedes invitavit, ubi omnibus viribus contendit, ut secessum iis quam jucundissimum faceret. Tali modo etsi

summam diligentiam et liberalitatem in administrando munere declaravit, multis tamen improvisis atque inopinatis malis afflictata est ejus praefectura. Navigium signis dandis destinatum, quamquam duabus ancoris alligatum, vehementia tempestatis cum nautis submersum est, ita ut ad unum omnes perirent. Balnea Cuxhavniensia, quibus, ut vidimus, maximam adhibuerat curam, per imprudentiam incolarum incendio consumta sunt; praeterea aggeres ad repulsandam Oceani violentiam exstructi vehementi procellarum impetu laesi ruptique sunt. Tristissimum horum malorum denique fuit, quod mole Doesensi et Cuxhavniensi rupta, tota regio, exceptis aedibus et hortis praefecti altiore loco sitis, omnino inundata est. Dici vix potest, quam multa, quam ingentia detrimenta importaverint hae aggerum moliumque ruptiones; prata, campi, agri et horti, sale marino aquarum madefacti, suam fecunditatem perdiderunt; exstitit tanta penuria aquae ad potandum aptae, ut Hamburgo petenda esset haec potio, qua ad vitae usum nec homines nec bestiae carere poterant.

Gravia fuerunt, quae dixi, mala; non ita tamen, ut a malis gravioribus, quae insecuta sunt, non

superarentur. Invasit enim omnes fere incolas horribilis quaedam febris, per humiliores terras latissime vagans, quam vulgo Marschfieber vocant Pagi Cuxhavnienses et Ritzebüttelienses, tota denique regni Hannoverani ora maritima illo atrocissimo malo afficiebantur; et erant permulti, qui impetum ejus non sustinerent eique succumberent. In domum Nostri si inspicias, terribili rerum aspectu obstupescas. Ipse quidem, quamquam nervosa febre et spasmodicis maxime debilitatus, solus tamen effugit febrile contagium; sed uxor cum matre, liberi omnes et omnes famuli affecti contagione morbi jacebant. Socrum mors abripuit. Uxor et filiae duae, natu maximae, bis morti vicinae, eam vix evaserunt.

Sed vere 1827 adfuit jam tempus, quo Nostro praefectura cedendum esset. Quis vero fieri hoc potuit, quum res sic se haberent? Uxoris vires etiam nunc tam infirmae erant, ut vel minimo strepitu ejus nervi vehementer afficerentur: curru vehi Hamburgum nequaquam valuit. Idcirco Cuxhaviam in domum Jansenii, tum praefecti eorum, qui naves per brevissima expediunt, deducta est, ut navi incolumis perveniret in urbem. Quam velim his calamitatibus quasi velum obtendere! at

molestissimum est, quod leviora mala continuabantur gravioribus.

Noster, ut valetudinem perditam sui quodammodo recuperarent, infirmaque corpora, dum fieri posset, balneis firmarent, cum uxore et liberis duobus natu maximis iter per Germaniam facere constituit. Sed haud ita bonis auspiciis ingressi sunt iter. Uxor enim, quae semper majorem curam, quam cui sufficerent ejus vires, fovendis liberis aegrotantibus adhibuerat, novissima peste Ritzebüttelae grassante, adeo debilitata erat, ut ne minimas quidem itineris molestias ferre posset. Quamobrem multis locis diu permanere cogebantur, quae nihil amoenitatis aut pulchritudinis habebant; aliis in regionibus, quae natura et situ vel aedificiorum magnificentia et splendore excelebant, necessario sedebant domi vel in cubiculis. Quum etiam balnea quamvis lenia uxori acriora essent, quam optaret, ejusque valetudinem pejorem reddere viderentur, iis amplius uti non libuit, sed australes Germaniae regiones petendae erant, sereno coelo tepidoque sole salubriores. Inde in Helvetiam profecti sunt: quum autem Genevam pervenissent, tam vehementem in morbum delapsa est uxor, ut de reditu ne cogitari quidem posset.

Filia quoque jam **Badenae** tanto languore tantaque imbecillitate oppressa fuerat, ut longius provehi non posset; ideoque eam ibi reliquere et in tutelam medici peritissimi tradidere parentes. Noster autem, qui a negotiis **Hamburgensibus** diutius abesse non poterat, relicta **Badenae** filia; **Genevae** uxore, cum filio m. **Octobri** a. **1827** domum reverti properavit. Talis fuit exitus hujus itineris, quod primo **Nostrum** ad maximam futurae salutis spem excitarat; sed aliter ac speraverat, omnia evenere.

Gravissima fere mala aequo quidem animo antea perpressus erat; tum vero tantis aerumnis demersus jacuit, ut haud multum prodesset commune illud acerrimi doloris solatium, quo saepe numero ejus moerorem amici levare studebant: „durum, sed levius fit patientia, quidquid corrigere est nefas.“

Ut primum ex itinere domum revenit, ita tulit rerum urbanarum ordo, ut susciperet officium hominibus civitatem petentibus civium jura impertiendi, itemque negotium moderandarum pactionum nuptialium, una cum praefectura pagorum silvestrium. Hoc munere non nisi novem menses functus est. Quum enim uxor tota hieme **Genevae** fuisset, verno

sole oriente Oleggionem, in ducatu Mediolanensi sitam, profecta est, ut ibi balneis uteretur, quibus Professor celeberrimus Paganini, quem aliquot annis abhinc vita defunctum lugemus, salutiferam naturam imitatus erat. Illam igitur cum filia ut domum reduceret, Noster aestivo tempore anni 1828 Badenam petiit. Ibi Molliam suam diligenti cura medici, cui eam tradiderat, restitutam invenit; uxorem deinde Oleggione redeuntem exspectavit, cumque his d. 30. m. Septembris domum reversus est. Etsi balnea Paganini Professoris uxori minus salubria fuerant, quam speraverat, rursus tamen iter Oleggionem faciendum putavit, salubriora fore dictitans, si diutius iisdem uteretur. Igitur cum Mollia filia sub finem m. Augusti anni sequentis eodem revertit. Totam hiemem aestatemque anni 1830 quum ibi commorata fuisset, Noster cum altera filia Adela, quamquam omni tempore nil nisi tristes nuntios de earum valetudine acceperat, nihilominus, ut eas domum reduceret, Oleggionem se contulit. Illuc ut venit, omnia etiam tristiora vidit, quam timuerat. Multo enim deteriore conditione rerumque statu et uxor et filia, tamque infirmo corpore erant, ut de redeundi facultate dubitaretur. Effluxere horae,

dies, dierum hebdomades; frustra: eadem semper aegrotatio, idem vitae periculum. Quid igitur faciendum? Noster ut animum curarum onere aliquantum solveret, et aliquam certe Italiae urbem celebriorem viseret, Mediolanum proficisci paravit. Iter fecit per Novaram, Buffalonem et Sedrianum, donec attingeret locum, quo contenderat, sex miliarium spatio ab Oleggione distantem. Quindecim dies quum ibi versatus esset, confestim Oleggionem revertit. Reperit fere omnia, qualia fuerant antea, filiam paullo firmiorem, uxorem vero tam infirmam, ut in lectulo semper se contineret. Quare Adela filiam apud matrem reliquit, cum Mollia Lausannam profectus est. Eodem expectata venit uxor post aliquot hebdomades, adeo vexata spasmis et defecta viribus, ut, etsi summa adhibebatur cura et diligentia, Hamburgum vix pervenire possent, id quod d. sexto m. Octobris factum est. Hic denuo Noster pristina officia suscepit, quae Senator amplissimus Westphalen adhuc benevole administraverat. Mox autem incidit alius rerum ordo et nova publicorum munerum commutatio. Quum enim d. 16. m. Septembris a. 1830 hanc illorum descriptionem annuentibus civibus decrevisset Senatus, ut

silvestrium pagorum administratio d. 22. Octobris ditioni editiorum territorii nostri tractuum (der Geestlande) adjiceretur, Noster illam cessit Senatori Abendroth J. U. D., qui his tractibus tum praeerat; ipse sibi nihil retinuit nisi potestatem tribuendae civitatis atque matrimoniorum procurationem. Hac munerum distributione Senator Schlüter J. U. D. praeter administrationem suburbii Divi Georgii, quam antea habuerat, suburbium, quod nunc Divi Pauli vocatur, et antehac a Nostro administratum fuerat, nomine Praefecti suburbiorum jurisdictioni suae adjunxit. Quod quum ipsi, qui negotiis Senatoris Bauschii senis satis superque fatigabatur, molestius esset, administrationem suburbii a Divo Paulo denominati iterum suscepit Noster, qui tradita Senatori Westphalen civitatis et matrimoniorum cura, Deputationis ut vocant, quae navigationem et portum curat, sectioni tertiae, item publicae domui pignoratitiae (Lombard) et consilio rerum militarium, collegiis denique sutorum, vitriariorum et infectorum patronus praefuit.

Die 12. m. Martii a. 1834 mortuum Consulem Joannem Arnoldum Heise excepit, creatus ipse Consul magnificus Hamburgi. Summo hoc magistratu

usque ad vitae finem functus est, qui praepotentis dei voluntate die nono et decimo m. Augusti anni 1835 ei supervenit. Hoc temporis spatio erat multo validior corpore et animo quam antea, ita ut Consul assidue consiliis Senatorum interesset. Meliorem autem valetudinem suam tribuit potissimum salubritati villae ad Alsterum amnem sitae, quae ei a gravioribus officiis redeunti amoenam requiem praebuit. At mortem adventantem propulsare non valuit. Saeva illa necessitas, quae omnibus horis imminet, omnium opinione citius carum oppressit caput! Nos quoque, qui eidem legi paremus, semper expectemus extremum diem, quo naturae debitum solvamus! Noster quum d. decimoquinto m. Augusti e lecto surgens spasmodicis affectibus male se haberet, lectum repetivit, quo celerius reficeretur. Paucis horis post in urbem ivit, unde, absolutis negotiis, quarta hora hilarior, quam putarat, domum rediit. Post coenam vero dum ludit cum parvulis, subita vertigine tentatur et apoplexia corripitur; torpescit dextra manus; rigida haeret lingua in ore; paucis diebus post anima ex corpore discedit.

Ex hac descriptione vitae, cujus praecipua momenta magis attigi quam explicavi, ejusmodi

quidem sors elucet, quae potius misera quam optabilis dicenda sit. Licet autem nemini expetenda sit, prodesse tamen ejus notitia omnibus potest, qui exemplar inde sibi promere volunt, quomodo gravissimi dolores et maxima vitae incommoda, adversissimi casus et acerbissima mala pio atque aequo animo ferri et possint et debeant.

Quodsi ab initio vitam Consularis nostri perlustramus, ne puerilem quidem aetatem laetabilem habuit, quae in plerisque, omnium curarum expers, nonnisi oblectamenta captat; juvenilis aetas, ut vidimus, eadem de causa vitae jucunditatibus caruit; virilis erat continua malorum series; senilis denique, melioribus conspicua auspiciis, at immatura morte finita. Nos omnes luctuosum tempus et infaustum illud aevum novimus, quo vixit et egit Noster; cuncti sensimus acerbiter malorum, quae perpetuo nobis impendebant; multi etiam nostrum earum calamitatum magnam partem ipsi tulerunt. Quemadmodum amantissimus quisque pater quemque parvulis suis illatum dolorem acerrime sentit, ita ille, quae nos magna passi sumus, multo sane majora et omnino maxima mala perpessus est. Graviter etiam sustinuit publicas calamitates, quae omnibus communes

erant; gravissime toleravit domesticas. Quamvis fragili debilique corpore, se tamen ipse paene neglexit, ut dilectae uxori omnem diligentiam navaret, filiasque teneras paterna cura foveret.

Venusti sensu vivido et acri praeditus, quem prioribus itineribus, etiam academicis, acuerat, Italiam aliasque venustarum artium sedes semper visere cupivit; sed defuit visendi otium et facultas. Ferrea tandem necessitas eum proficisci coegit; at quales peregrinationes, quales profectiones! Erant certe infestiores molestioresque, quam quas susceperit alius quisquam. Dubio ac suspensio animo domum semper reliquit, certo ac fidenti domum rediit; at fides plena moeroris erat et tristitiae. Virilem sane in perferendis malis ostendit animum, nec dolori aut moerori unquam indulsit; laetus gratusque arripuit spem finis prope instantis, quum sibi persuasisset, in larga et assidua malorum materia patientiam et in ipsa aerumna constantiam, ad quam tota vita se exercuisset, plurimum valere ad tranquillandum animum, ad mitigandos dolores, ad alendam spem melioris fortunae et beatioris vitae.

Expleta tandem illa spe, optimo deo maximas, quas mente capere posset, gratias egit, intime com-

motus magnitudine benignitatis divinae, quae tamquam e tempestuoso mari atque immensis undarum fluctibus ipsum servaverit et securitatis in portum deduxerit.

Dolendum vero, quod perbreve tempus tali quiete frui licuit. Pie tamen veneratus est divinam providentiam, etiam cum ejus rationes perspicere non posset. Hanc pietatem iis ipsis litteris significavit, quibus mortem appropinquantem quasi auguratus est. Anno enim ante obitum ipse in sui memoriam gravissimas vitae vices singulari descriptione exposuit.

Praeter pietatem ac patientiam mansuetudo atque animi lenitas ejus omnibus admirationi fuit, non minus quam innocentia vitae, justitiae amor et summa morum integritas.

Pia ejus anima ex hujus vitae tenebris et miserie ad coelestam lucem ac beatitudinem evecta, incredibile dictu est, quantum moeroris incesserit uxorem mariti amantissimam et liberos optimi patris jacturam acerbè lugentes.

Vale, pia anima! multum certasti, multum amasti; multorum amore dignissimus mirum tui desiderium reliquisti.